

ศูนย์เรียนรู้

“ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายมูล
อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ศูนย์เรียนรู้

“ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายมูล
อำเภอโนนพอง จังหวัดขอนแก่น

คำนำ

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่๙ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้สืบสานพระราชปณิธาน ขับเคลื่อนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การขยายผลองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดทั้งการน้อมนำ หลักการทรงงาน ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ สร้างศูนย์เรียนรู้ “ศาสตร์แห่งพระราชฯ สูการพัฒนาที่ยั่งยืน” ณ ศูนย์เรียนรู้ บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อขยายผลสู่ประชาชนได้รับรู้ และสามารถน้อมนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิต และในการพัฒนาพื้นที่ ให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

การดำเนินงานตามแนวพระราชดำริ และหลักการทรงงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต การสร้างขบวนการเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งจะนำมาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

นายศุภชัย สี่เขาสอง

นายอำเภอน้ำพอง

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ศูนย์เรียนรู้ “ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	
ประวัติความเป็นมา บ้านหนองบัวบาน	๑
การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	๒
ความเปลี่ยนแปลงเมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้	๓
ความพอประมาณ	๔
ความมีเหตุผล	๔
การจัดทำแผนชุมชน/แผนหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน	๕
ภูมิคุ้มกัน	๖
ความรู้คู่คุณธรรม	๘
กิจกรรมที่โดดเด่นและสำคัญของชุมชน	๙

ชาวบ้านหนองบัวบาน ได้อพยพมาจากบ้านเหมือดแอ่ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มาตั้งถิ่นฐานที่ โนนบัวบาน ซึ่งเดิมมีหนองน้ำใหญ่อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านและมีดอกบัวขึ้นเต็มหนอง จึงตั้งชื่อหมู่บ้าน ว่า “บ้านหนองบัวบาน” เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๙ มีพื้นที่ จำนวน ๒,๘๐๐ ไร่ แยกออกเป็นที่อยู่อาศัย จำนวน ๘๐ ไร่ ที่ทำกิน จำนวน ๒,๐๘๐ ไร่ (ทำนา,ทำไร่,ทำสวน,เลี้ยงสัตว์,ประมง ฯ) ที่ดินอื่น ๆ (ระบุ) สปก.จำนวน ๑๖๕ ไร่ ที่ดินประเภทอื่น ๆจำนวน ๔๖๕ ไร่ จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๕๓ ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด ๕๕๑ คน (เป็นชาย ๒๗๗ คน และหญิง ๒๗๔ คน) มีการดำเนินกิจกรรมทั้งแบบกลุ่ม และแบบเป็นรายบุคคล มีการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ ราษฎรในหมู่บ้าน เชื้อพืงผู้นำ มีการทำงานลักษณะเป็นทีม

จากกระแสโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีอย่างรุนแรงซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาเกิดวัฒนธรรมการบริโภคที่เกินจำเป็นการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่เน้นการเติบโตมากกว่าความรับผิดชอบต่อสังคมปัญหาความแตกต่างความเหลื่อมล้ำความมีและความไม่มีเหล่านี้นับวันจะมีความรุนแรงอย่างคาดไม่ถึงถึงภายใต้

การครอบงำของเศรษฐกิจทุนนิยมเสรีที่ก่อให้เกิดปัญหาตนเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทาน “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืนที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันแห่งการดำเนินชีวิตในบริบทของสังคมชนบทไทยอย่างยั่งยืนจึงน้อมนำพระอัจฉริยภาพดังกล่าวมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนภารกิจในการพัฒนาหมู่บ้านโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง

อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน บ้านหนองบัวบานเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่อำเภอคำชะโนดคัดเลือกให้ดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างความจงรักภักดี พัฒนาวิถีประชาธิปไตย ขอนแก่น กิจกรรมขยายผล “หมู่บ้านตามรอยพ่อ..สานต่อ..วิถีพอเพียง” ได้ส่งเสริมการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านและดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และเพื่อให้เป็นจุดเรียนรู้สำหรับการขยายผลไปสู่หมู่บ้านอื่น โดยให้ชุมชนเรียนรู้จากความสำเร็จของชุมชนเองและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนในการพัฒนาความคิดพัฒนาอาชีพและรายได้รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอื่นๆของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒

ศูนย์เรียนรู้ “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” บ้านหนองบัวบาน อำเภอน้ำพองได้คัดเลือกพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธาน ตามโครงการเสริมสร้างความจงรักภักดี พัฒนาวิถีประชาธิปไตย ไทขอนแก่น กิจกรรมจัดตั้งและขยายผล “หมู่บ้านตามรอยพ่อ..สานต่อ..วิถีพอเพียง” มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานพระราชปณิธาน ส่งเสริมการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านและดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเพื่อให้เป็นจุดเรียนรู้สำหรับการขยายผลไปสู่หมู่บ้านอื่นโดยให้ชุมชนเรียนรู้จากความสำเร็จของชุมชนเองและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนในการพัฒนาความคิดพัฒนาอาชีพและรายได้รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอื่นๆของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เริ่มต้นชุมชนยังไม่มี การจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามแต่มีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับศาสตร์พระราชาอย่างยาวนานได้แก่ การได้น้อมนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ และหลักทศพิธราชธรรมของในหลวงรัชการที่ ๙ มายึดถือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของครอบครัว และเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและเป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรมจากการใช้น้ำ “แก้มลิง” จากหนองบัว บ้านหนองบัวบาน หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายมูล จำนวน ๒๗ ไร่ ความลึก ๔ เมตร ร่องรับน้ำจากป่าสนามบินทางทิศตะวันออกของ หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายมูล จำนวน ๒๗,๐๐๐ ไร่ จนขยายกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นศาสตร์ของพระราชฯ หลายกิจกรรมที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ประกอบด้วย

- ๑.โครงการธนาคารโค-กระบือ
- ๒.โครงการธนาคารมูลโค-กระบือ (ซังหัวมัน)
- ๓.กลุ่มเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
- ๔.โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ
- ๕.โครงการปิดทองหลังพระบ้านหนองบัวบาน
- ๖.โครงการ “แก้มลิง” ทำเกษตรกรรม/ฝายชะลอน้ำ/ฝายน้ำล้น
- ๗.โครงการธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าว
- ๘.โครงการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน
- ๙.โครงการกองทุนขยะมูลฝอย
- ๑๐.โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕

อันเป็นการน้อมนำ “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” มาถือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับหนึ่ง ประกอบกับหมู่บ้านได้มีผู้ที่เป็นต้นแบบและแบบอย่างในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้หลายครอบครัว

และในอนาคต หมู่บ้านหนองบัวบานได้ยกระดับตนเองให้เป็นหมู่บ้านศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนเป็นหมู่บ้านและเป็นต้นแบบของ “หมู่บ้านตามรอยพ่อ..สานต่อ..วิถีพอเพียง” และยกระดับการพัฒนาขึ้นเป็น ศูนย์เรียนรู้ “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ตามลำดับเครือข่ายศูนย์เรียนรู้

- ๑.โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ป่าชุมชน

บ้านหัวบึง หมู่ที่ ๔ ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง

๒. โครงการ “รักษน้ำ รักษาป่า รักษาแผ่นดิน”ป่าชุมชนบ้านหัวบึง ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๓. โครงการกองทุนขยะมูลฝอย บ้านทรายมูล หมู่ที่ ๒ ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

**การที่ชุมชนยึดแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง
และแรงจูงใจที่ทำให้ชุมชนยึดแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง**

เนื่องจากบ้านหนองบัวบานเป็นบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักในบางปีราคาผลผลิตตกต่ำ ประกอบกับเกิดภาวะน้ำแล้ง ทำให้ไม่สามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้ตามราคาที่ต้นต้องการ และไม่คุ้มค่างกับเงินที่ลงทุนไป เกิดภาวะขาดทุนจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้คนในชุมชนหันมาปรึกษาหารือกัน ประกอบกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ ได้เข้าไปให้ความรู้และส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ชาวบ้านจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ โดยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำการเกษตร จากเดิมที่ปลูกพืชชนิดเดียวกัน แบบเดียวกัน ในปริมาณที่มาก มาเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดในที่ดินแปลงเดียว และได้นำผลผลิตบางส่วนแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า เช่น ปลูกข้าวน้อยลง เพราะราคาข้าวตกต่ำ ปลูกผัก ชিং ข่า ตะไคร้ และพืชสวนอื่น ซึ่งเป็นพืชระยะสั้น โตเร็ว ขายง่าย ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และเป็นรายได้ที่สามารถได้รับหมุนเวียนตลอดทั้งปี จึงทำแต่ละครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้นมีฐานะครอบครัวที่ดีขึ้นและมีเงินไปชำระหนี้ที่ยืมมาจากสถาบันการเงินต่าง ๆ จึงทำให้ชาวบ้านยึดถือการทำการเกษตรแบบผสมผสานมาจนถึงปัจจุบันนี้

ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากเดิม (ปี ๒๕๕๘) เฉลี่ยอยู่ที่ ๗๑,๗๘๐ ต่อคนต่อปี เป็น(ปี ๒๕๕๙) ๙๕,๖๓๖ บาท รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนต่อปี หนี้สินในครัวเรือนลดลง และมีเงินออมมากขึ้น

การดำเนินงานของชุมชนตามศาสตร์พระราชและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑. การปลูกพืชแบบผสมผสาน เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพมากขึ้นและมีการทำน้ำหมักชีวภาพใช้เองมากขึ้น
๒. ดูแลพัฒนาสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่าไม้มากขึ้น ทำให้มีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้น และสามารถขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว
๓. จัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อบันทึกรายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือน เพื่อให้ทราบว่ารรายได้เดือนละเท่าไร รายจ่ายเดือนละเท่าไร และมีรายจ่ายใดที่ไม่จำเป็น เพื่อเป็นข้อมูลในการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือนลง
๔. นำพืชผลทางการเกษตรและมูลสัตว์มาแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าในสินค้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการผลิตภัณฑ์เหลือใช้มาประยุกต์ใช้นำมูลโค-กระบือมาทำเป็นยาจุดกันยุง เป็นต้น
๕. ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มปลูกผักหวานป่า และกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

ความพอประมาณ

การส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อการบริโภคในชุมชน หากมีเหลือจึงจำหน่าย โดยราษฎรในหมู่บ้านนี้ ได้ปลูกผักสวนครัว เช่น ชিং ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูดฯ ไว้ตามรั้วบ้าน สวนไร่นา เพื่อใช้ประกอบอาหารโดยไม่ต้องซื้อ

มีการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชน ให้เติบโตเป็นลำดับขั้นตอนโดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแนะนำตลาดในการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร การขยายผลอาชีพเกษตรทฤษฎีใหม่ไปยังครัวเรือนใกล้เคียง ให้กระทำได้ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพดังกล่าวมาก่อน เพื่อให้มีรายได้เสริมเหมือนดังเช่นตนเอง

การสนับสนุนครัวเรือนให้มีการออมและการส่งเสริมให้ทำบัญชีรับ-จ่ายหน่วยงานราชการได้เข้าไปส่งเสริมการออมในครัวเรือน โดยการให้จัดทำบัญชีครัวเรือนทุกครัวเรือน ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับทราบรายรับ - รายจ่ายจริง และจะได้วิเคราะห์รายจ่ายที่ไม่จำเป็นออก จะทำให้มีเงินเหลือไว้ออมรวมทั้งได้มีการวางแผนการใช้จ่ายและจัดสรรเงินค่าใช้จ่ายอย่างเหมาะสม

ความมีเหตุผล

มากเช่นกัน

ส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมและพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน

ชุมชนสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชนด้วยตนเอง โดยเฉพาะด้านการเกษตร ได้มีกระบวนการพัฒนาอาชีพโดยการลองผิดลองถูก ใครที่ทำอะไรแล้วผลผลิตดี หรือลดต้นทุนการผลิตได้ ก็จะแนะนำวิธีการให้กันและกัน ซึ่งผู้ประกอบอาชีพเกษตรผสมผสานในพื้นที่หมู่บ้านหนองบัวบานมีผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก รวมทั้งมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตดังกล่าว

การส่งเสริมให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ติดตามประเมินผลของชุมชน

- ชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมวางแผน โดยการจัดประชุมประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อวางแผนทางการพัฒนาหมู่บ้าน

- ร่วมทำ ชาวบ้านจะมีการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกิจกรรมตามหลักจารีตโบราณคือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ การพัฒนาหมู่บ้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน

- ชาวบ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ภายในชุมชน เนื่องจากในหนึ่งเดือน ผู้ใหญ่บ้านจะจัดประชุมชาวบ้าน เพื่อแจ้งข้อราชการต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้รับทราบ และในเวทีนี้จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงปัญหาความต้องการต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขร่วมกัน

การจัดทำแผนชุมชน/แผนหมู่บ้านจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

๕

จากเวทีประชาคมของหมู่บ้านได้รวบรวมข้อมูลปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้าน เพื่อปรับแผนชุมชนให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ อยู่ดี มีสุข ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ สนับสนุนการพัฒนาชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้เงื่อนไขที่ประชาชนและชุมชนเป็นผู้ดำเนินการหลัก เน้นการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยมีกรอบแผนงาน (ตามยุทธศาสตร์ อยู่ดี มีสุข) ๕ แผนงาน นอกจากนี้ยังมีแผนงานด้านอื่น ๆ อีก

๑. แผนงานสร้างการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการของชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด วิเคราะห์กำหนดตำแหน่ง

ของตัวเอง และวางทิศทางการพัฒนาตามศักยภาพความพร้อมของชุมชน โดยเปิดกว้างให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วม

๒. แผนงานกำหนดตำแหน่งการพัฒนาอาชีพของชุมชนภายใต้ระบบและกลไกการตลาด โดยสนับสนุนกิจกรรมการประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้าน/ชุมชน ทั้งในและนอกภาคเกษตร ที่ชุมชนมีการวางตำแหน่งอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพความสามารถของตัวเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓. แผนงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ที่ครอบคลุมทั้งผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์จักสาน ซึ่งมีศักยภาพ มีความโดดเด่น และมีู่ทางการตลาด โดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการเชื่อมโยงตลาด ด้านมาตรฐานทั้งคุณภาพ ความสะอาด และความปลอดภัย เป็นต้น

๔. แผนงานสนับสนุนชุมชนให้มีบทบาทรองรับความอ่อนแอของระบบครอบครัวไทย เน้นการจัดบริการเสริมในชุมชนเพื่อการดูแลครอบครัวที่อ่อนแอ ผู้ไร้ที่พึ่ง คนแก่ที่อยู่กับเด็กตามลำพัง ในรูปแบบที่หลากหลายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เช่น ร่วมมือลงแรง จัดหา หรือซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การสร้างงานให้ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

๕. แผนงานฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการป้องกันไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม รวมทั้งดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น ความสะอาด และการจัดให้มีพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้น เป็นต้น

๖. แผนงานด้านอื่น ๆ คือ แผนงานนอกเหนือจากข้อ ๑ - ๕ ที่บรรจุในแผนชุมชน ประจำปี ๒๕๕๔ โครงการที่หมู่บ้าน / ชุมชนดำเนินการเอง

ชุมชนรู้จักและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบ ตลอดจนเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืน

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านที่รักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด นำน้ำที่มีอยู่รอบหมู่บ้านมาใช้ในการทำการเกษตรผสมผสาน รวมทั้งการสร้างแหล่งอาหารให้กับธรรมชาติ โดยการอนุรักษ์สิ่งอย่างในแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นต้น

ชุมชนเลือกประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรในชุมชน

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านต้นแบบของตำบลทรายมูล ที่มีการประกอบอาชีพเกษตรแบบผสมผสาน เนื่องจากบ้านหนองบัวบานเป็นหมู่บ้านที่อยู่นอกเขตชลประทาน มีแหล่งน้ำทำการเกษตรตลอดทั้งปี ทำให้ชาวบ้านนำทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หน้าแล้งก็ปลูกพืชผสมผสาน หน้าฝนก็ปลูกข้าวกับพืชสวนอื่น ๆ เพื่อเสริมรายได้

ภูมิคุ้มกัน

สมาชิกในชุมชน สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดี
ยามเจ็บป่วย

ชาวบ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่
ใกล้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองหว้า
การเดินทางไปมาสะดวก ประกอบกับคนในชุมชนใช้
สารเคมีน้อยลงในการปลูกพืช และมีการป้องกัน
ตนเองให้ปลอดภัยจากสารเคมี และมีการส่งเสริมให้ใช้
น้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยอินทรีย์แทน

ชุมชนมีเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปัน

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ๑๐๐% การช่วยเหลือแบ่งปันกันเกิดขึ้นในชุมชนให้เห็นเสมอ เช่น
การแบ่งปันพันธุ์ข้าว, พันธุ์ผัก พันธุ์ดีเพื่อให้เพื่อนบ้านได้นำไปปลูกและพัฒนาพันธุ์ข้าวและพันธุ์ผักของตน รวมทั้งการขยาย
พันธุ์ผักหวาน แบ่งปันให้เพื่อนบ้านนำไปปลูก เพื่อ
สร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้นเป็นต้น

ชุมชนมีการสำรวจและเก็บข้อมูลทางสังคมทุนทาง
วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล
สำหรับวิเคราะห์การพัฒนาและการติดตามประเมินผล
การพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเป็นระบบ

บ้านหนองบัวบาน เป็นบ้านที่มีการเก็บรวบรวมและ
ทำประวัติข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นจำนวนมาก
ดังนี้

- ผู้มีความรู้ด้านศาสนา/ศิลปวัฒนธรรม /ประเพณี
ท้องถิ่น เช่น มรรคทายก (ไวยาวัจกร) หมอสูตรหมอตำ

หมอแคน นักดนตรีพื้นบ้าน นักแต่งกลอนลำนำภมพญา และกวีต่างๆ

ชุมชนมีกิจกรรมเสริมสร้างให้เกิดครอบครัวที่อบอุ่นตลอดจนให้ความสำคัญกับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้
ด้อยโอกาส

บ้านหนองบัวบาน เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่มีกิจกรรมเสริมสร้างให้เกิดครอบครัวที่อบอุ่น โดยให้ความสำคัญกับทุก
วัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ทุกวัยจะมีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมด้วยดีมาตลอดอาทิ
เช่น การร่วมจัดกิจกรรมงูมมือลูกงูมมือหลานเข้าวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การนำเยาวชนลูกหลานหันมาเล่นกีฬา
และการเล่นดนตรี (การฝึกซ้อมตีกลองยาวภายในหมู่บ้าน) เพื่อให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด ตลอดจนการรวมกลุ่มผู้สูง
อายุออกกำลังกายเดือนละ ๑ ครั้งเพื่อให้สุขภาพแข็งแรง

ชุมชนมีกลุ่มอาสาสมัครที่จะทำงานช่วยเหลือ
เกื้อกูล สังคม ส่วนรวม ด้วยจิตอาสา

ชาวบ้านหนองบัวบาน ส่วนใหญ่จะมีการทำงาน
ร่วมกันเป็นทีม คอยให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทุกๆ เรื่อง
และทุกๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนได้เห็นด้วยดีมาโดย
ตลอด เช่น การร่วมกันทำความสะอาดบริเวณรอบหมู่บ้าน
รอบหนองน้ำสาธารณะหมู่บ้านและการปรับปรุงถนนที่เป็น

ชุมชนมีการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ยืนต้น ตามที่สาธารณะ

บ้านหนองบัวบาน มีที่สาธารณะหมู่บ้าน เนื้อที่ประมาณ ๑๖๕ ไร่ ในวันสำคัญต่างๆชาวบ้านจะจัดกิจกรรมปลูกป่าเพื่อเฉลิมพระเกียรติ ไม่ว่าจะเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ วันเข้าพรรษาและวันสำคัญต่างๆ เป็นต้น

ชุมชนมีระบบจัดการขยะที่ดี

ชาวบ้านหนองบัวบาน มีระบบการจัดการขยะแบบพึ่งพาตนเอง โดยหมู่บ้านจะมีที่ทิ้งขยะรวมไว้ให้โดยการชุดหลุมไว้ ชาวบ้านจะรับผิดชอบเรื่องขยะเองโดยเอาไปทิ้งรวมกันตรงที่ทิ้งขยะของหมู่บ้านพอเต็มก็ฝังกลบและมีระบบการคัดแยกขยะมีกองทุนขยะ

ชุมชนมีแผนปฏิบัติในการอนุรักษ์และจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บ้านหนองบัวบาน มีการจัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน และมีการประชุมเพื่อประเมินและทบทวนแผนงานเป็นประจำทุกปี

ชุมชนมีกิจกรรมให้การศึกษาแก่เด็กเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมให้การศึกษาแก่เด็กเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทางด้านศาสนา ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญและใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยดีมาตลอด

ชุมชนมีความหลากหลายด้านการผลิต อาชีพหลัก อาชีพรอง ตลาดหลัก ตลาดรอง เพื่อลดความเสี่ยงบ้านหนองบัวบาน ถือได้ว่ามีความหลากหลายด้านการผลิต เพราะอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นหลัก นอกจากการทำนาเป็นอาชีพหลักแล้ว อาชีพรองลงมาชาวบ้านหนองบัวบานยังมีพื้นที่ส่วนหนึ่งใช้ปลูกพืชผักผสมผสาน ปลูกยางพารา ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งมีตลาด และโรงงานรองรับขายตลอดปี

ชุมชนสร้างคนในหลายช่วงอายุ ให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำ

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กการบริหาร การปกครอง เป็นการปกครองแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ทำให้มีผู้ใหญ่บ้านบริหารงานจนถึงปัจจุบันทั้งสิ้น ๑๒ ท่าน ซึ่งการบริหารงานแต่บุคคลมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านต่างๆ ที่แตกต่างกัน

ชุมชนมีการสร้างงานภายในชุมชน เพื่อป้องกันการอพยพแรงงาน

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านที่ทำการเกษตร ๑๐๐% และแต่ละครอบครัวมีที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรเฉลี่ยประมาณ ๑๐ ไร่ต่อครอบครัว นอกจากการทำนาข้าวไว้บริโภคแล้ว ยังแบ่งที่ดินส่วนหนึ่งปลูกพืชผักผสมผสานขายตลอดทั้งปี ทุกครอบครัวมีรายได้ จึงไม่มีครอบครัวที่ต้องอพยพแรงงานไปทำงานต่างจังหวัด

ความรู้คู่คุณธรรม

ชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมกิจกรรมที่สืบเนื่องจากการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านหนองบัวบาน เป็นหมู่บ้านที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน การนำน้ำมาใช้ในการเกษตรส่วนใหญ่ได้จากหนองสาธารณะ จึงทำให้หน่วยงานราชการหลายหน่วยเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การทำเกษตรอินทรีย์ และการทำเกษตรแบบผสมผสาน และชาวบ้านได้นำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม

ชุมชนมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดหรือศาสนสถานหรือแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมจริยธรรม โดยใช้แนวทางการส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้โครงการนี้เป็นต้นแบบ ในการขยายผลในการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

หวานป่าทุกครัวเรือน ซึ่งประสบความสำเร็จ และมีการทำการเกษตรแบบต่อเนื่อง และสามารถสร้างรายได้และเป็นแหล่งศึกษาดูงานได้

มีครูภูมิปัญญาชาวบ้านหลายด้านที่ถ่ายทอดแนวความคิดความรู้ แนวทางการทำงาน ประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชน บ้านหนองบัวบาน มีครูภูมิปัญญา

ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นที่ศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไป ดังนี้

๑. กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อบ้านหนองบัวบาน บ้านหนองบัวบาน ซึ่งกรมปศุสัตว์และหน่วยงานต่างๆ อาทิเช่น กองพันทหารม้าที่ ๑๔ ค่ายเปรมติณสูลานนท์ ฝูงบิน ๒๓๗ น้ำพอง สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลทรายมูล เป็นผู้มาส่งเสริมและมีการดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และสามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานได้

๒. เกษตรกรผู้ปลูกพืชผสมผสาน และผู้ปลูกผัก

ชาวบ้านหลายด้าน ที่ถ่ายทอดแนวความคิด ความรู้ แนวทางการทำงาน ประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ครูสอนทำเครื่องจักรสาน ครูสอนตีกลองยาว ครูสอนขยายพันธุ์ผักหวานป่า หมอพรามณ์(พ่อจ๋า)ที่เป็นผู้นำในการรักษาจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมถ่ายทอดสู่ลูกหลาน เป็นต้น

๑. ธนาคารโค-กระบือตามแนวทางพระราชดำริ มีโคในโครงการจำนวน ๔๓ ตัวเป็นแม่พันธุ์ขยายต่อให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน

๒. กลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ เพื่อจำหน่าย จำนวนสมาชิก ๑๒๕ ครัวเรือน จำนวนโค ๔๓๐ ตัวๆละ ๓๐,๐๐๐ - ๕๐,๐๐๐ คิดเป็นมูลค่า ๑๕,๐๕๐,๐๐๐ บาท กระบือ จำนวน ๔ ตัว คิดเป็นมูลค่า ๑๐๘,๐๐๐ บาท

๓. กลุ่มหัตถกรรม ของหมู่บ้านทำให้กลุ่มมีรายได้เสริมจากการทำการเกษตรมีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๑๕ ราย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุรายได้เฉลี่ย ๔๕,๐๐๐ บาท /ปี

หน่วยงานราชการ/เอกชน คณะกรรมการ ๓ ราย มีนางสำลี ภูววรรณชัยกุล เป็นประธาน

๗.กองทุนประปาหมู่บ้าน สมาชิกก่อตั้ง๑๒๕ ครัวเรือนคณะกรรมการ ๑๕ ราย เงินลงทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ๑๐๙,๔๘๑.๕๓ บาทมีนางจันทร์เพ็ญ โนนทัน เป็นเหรียญก และมียานาวา ดวงโนแสน เป็นประธาน

๘.กองทุนกลุ่มออมทรัพย์ผู้สูงอายุบ้านหนองบัวบานจำนวนสมาชิก ๑๐๑ ราย คณะกรรมการ ๑๐ รายปัจจุบันมีเงินฝาก ๒๘๖,๒๗๑.๙๗ บาท เป็นการออมไว้ใช้ในยามขาดแคลนของผู้สูงอายุ สามารถเบิกใช้ได้ตามเวลาที่ต้องการมีนายคำภา เสนทา เป็นประธาน

๙.กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ประจำหมู่บ้าน สมาชิกทั้งสิ้น ๑๒๕ ครัวเรือน ค่าสงเคราะห์ศพครัวเรือนละ๑๐๐ บาท

๑๐. โครงการแก้มลิงและโครงการปลูกหญ้าแฝก เป็นการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและแก้ปัญหาการพังทลายของหน้าดิน

การขยายผลโครงการ

การจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ “ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”เพื่อให้เป็นจุดเรียนรู้สำหรับการขยายผลไปสู่หมู่บ้านอื่นโดยให้ชุมชนเรียนรู้จากความสำเร็จของชุมชนเองและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนในการพัฒนาความคิด พัฒนาอาชีพและรายได้ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอื่นๆของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างสังคมได้อย่างสันติสุขและอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

